

Прегледни рад
Образовање и васпитање (Штампано изд.). –
ISSN 2956-1779. - Год. 21, бр. 25 (2026), стр. 207–225

37.091.3::821

821.111(73).09-31 Фокнер В.

821.111(73).09-31 Морисон Т.

COBISS.SR-ID 196249865

DOI: <http://doi.org/10.65536/ufpz21-158674>

Рад примљен: 27.3.2026.

Рад прихваћен: 29.5.2026.

КОМПАРАТИВНА КЊИЖЕВНОСТ У УЧИОНИЦИ: ПОДУЧАВАЊЕ О ИСТОРИЈСКОЈ ТРАУМИ И МЕТАФИЗИЧКОМ ПРОГАЊАЊУ КРОЗ РОМАНЕ *АБСАЛОМ, АБСАЛОМ!* ВИЛИЈЕМА ФОКНЕРА И *ВОЉЕНА* ТОНИ МОРИСОН

Сања Р. РАФАИЛОВИЋ¹

XIII београдска гимназија, Београд, Србија

¹ <https://orcid.org/0009-0001-4317-7258>, e-mail: eosbg@gmail.com

КОМПАРАТИВНА КЊИЖЕВНОСТ У УЧИОНИЦИ: ПОДУЧАВАЊЕ О ИСТОРИЈСКОЈ ТРАУМИ И МЕТАФИЗИЧКОМ ПРОГАЊАЊУ КРОЗ РОМАНЕ АБСАЛОМ, АБСАЛОМ! ВИЛИЈЕМА ФОКНЕРА И ВОЉЕНА ТОНИ МОРИСОН

Сажетак: Овај рад истражује метафизичку димензију прогањања у књижевности кроз компаративну анализу романа Вилијема Фокнера *Absalom, Absalom!* и Тони Морисон *Вољена*, и предлаже педагошки оквир за подучавање компаративне књижевности. Студија се заснива на компаративној литературној методологији, ослањајући се на теоријске увиде Жака Дериде, Сигмунда Фројда и теорије трауме. Студија истражује како спектрална присуства у оба романа прожимају прошлост и садашњост, преобликују историјску свест и креирају просторе за психолошко и етичко ангажовање с историјском траумом. Анализа показује да духови функционишу као метафоре сећања и историје, утеловљујући потиснуте трауме и нерешене историјске неправде. Фокнерова фрагментисана нарација и Морисонина утеловљена појава духа откривају како књижевност посредује између историјске стварности и субјективног искуства. Са педагошке перспективе, рад истиче како компаративни и интердисциплинарни приступи подстичу критичко размишљање, историјску свест и интерпретативне вештине. Ангажовање с метафизичким прогањањем у поменутих текстовима омогућава студентима да се суоче с наслеђем ропства и колективне трауме, истовремено препознајући књижевност као средство за етичку рефлексију, културно разумевање и интелектуално истраживање.

Кључне речи: компаративна књижевност, подучавање књижевности, метафизичко указивање, Фокнер, Морисон.

УВОД

Америчка књижевност често се бави историјском траумом ропства, суочавајући се с наслеђем расног насиља, угњетавања и колективног сећања. У приказима америчког Југа, прошлост ремети садашњост, обликујући индивидуалне и колективне идентитете. Вилијем Фокнеров *Абсалом, Абсалом!* (1936) и *Вољена* Тони Морисон (1987) представљају примере оваквог приступа, призивајући Стари Југ док истовремено разоткривају системску неправду и психолошке и духовне последице прошлости која одбија да остане закопана.

Ова дела пружају могућности за подучавање компаративне књижевности и интердисциплинарних студија. Анализа *Абсалом, Абсалом!* и *Вољена* подстиче размишљање о историјској трауми, сећању и идентитету, истовремено показујући како наративи комуницирају с филозофским и психолошким дискурсима. Компаративна анализа омогућава студентима да сагледају како различите наративне стратегије приступају сличним историјским реалностима, развијајући интерпретативне вештине, историјску свест и критичко мишљење.

Ова студија наглашава метафизичку димензију прогањања, где духови функционишу као манифестације нерешене историје и потиснуте трауме. Код Фокнера, прогањање се појављује кроз фрагментисану наратију и колективно сећање; код Морисон, оно је литерализовано у лику Сетине преминуле ћерке. У оба случаја, спектралне фигуре показују како потиснуте историје задиру у садашњост, пружајући могућности за рефлексiju и трансформацију.

Анализа се ослања на теоријске увиде Кети Карут и њену теорију трауме (Caruth, 1996), Деридину хаунтологију (Derrida, 1994) и Фројда и његово схватање језивог (Freud, 1955), повезујући литерарну анализу с историјском свешћу.

Рад има два циља: први је да испита како метафизички и спектрални елементи посредују у интергенерацијском сећању и историјској трауми; други је да предложи педагошки оквир за подучавање компаративне књижевности који подстиче етичку и историјску рефлексiju. Интегрисањем књижевне анализе, филозофског истраживања и педагошке праксе, ова студија представља модел у којем је подучавање компаративне књижевности истовремено интелектуално ригорозно и образовно трансформативно.

МЕТАФИЗИЧКО ПРОГАЊАЊЕ И ИСТОРИЈСКА ТРАУМА У КОМПАРАТИВНОЈ ПЕРСПЕКТИВИ

Метафизика истражује основну природу стварности, обухватајући биће, постојање, време, идентитет, сећање и узрочност. У књижевности, метафизички елементи често се манифестују кроз духове, фрагментисане наративне структуре и замућење граница између стварног и замишљеног. Као што напомиње Јосип Планинић: „У историјском прегледу порекла и развоја метафизике, она почиње код раних грчких мислилаца, Парменид—све је једно, мишљење и биће су исто, и Платон и Аристотел, који се сматрају 'оцима метафизике'. Према Аристотелу, метафизика или прва филозофија је мудрост *par excellence*, а филозоф или љубитељ мудрости је онај који тежи спознаји коначног узрока и природе стварности“ (Planinić, n.d.).

Метафизика истражује основну природу стварности, испитујући шта постоји, шта значи постојати и који су принципи који леже у основи бића. Аристотел је дефинише као „проучавање бића као бића“ (Aristotel, 1984:1003a21–32), анализирајући супстанцу, узрочност и потенцијалност насупрот актуелности. Платон разликује материјални свет од непроменљивог царства Идеја (Platon, 1997: 514a–517a), наглашавајући напетост између привида и праве стварности. Кант (Kant, 1998: A249–A252 / B305–B309) истиче границе људског сазнања, разликујући феномене (ствари како се појављују) од нумена (ствари саме по себи). Деридина хаунтологија (Derrida, 1994) даље трансформише метафизику наглашавајући одсуство, одлагање и спектрални повратак: духови и нерешене историје опстају, дестабилизујући линеарно време и фиксни идентитет.

Ови теоријски оквири пружају основу за анализу метафизичког прогањања у књижевности. У романима *Абсалом, Абсалом!* и *Вољена*, спектрална присуства нису само наративна средства, већ метафизички услови кроз које су сећање, историја и идентитет нераскидиво повезани. Фокнер и Морисон примењују метафизичко истраживање на историје својих протагониста и историју америчког Југа пре, током и после Грађанског рата.

У роману *Вољена* дух дестабилизује границу између физичког и духовног, представљајући трајно наслеђе ропства на индивидуалној и колективној свести. Кроз теорију трауме, Вољена утеловљује оно што Кети Карут описује као одложени

повратак нерешене искуствене трауме (Caruth, 1996: 4–7). Вољена функционише истовремено као литерална појава духа и метафизичко утеловљење потиснуте трауме и колективног сећања, претварајући историјско насиље у активну, наметљиву силу у свакодневном животу.

Деридина концепција хаунтологије (Derrida, 1994: 10–11) додатно објашњава ову двосмисленост: дух је „ни потпуно присутан ни потпуно одсутан“, реметећи линеарну темпоралност и онтолошку стабилност. Присуство Вољене приморава протагонисте да се суоче с нерешеним питањима идентитета, мајчинства и историјске одговорности, илуструјући како прошлост задире у садашњост. Морисон наглашава потребу за натприродним у приказивању унутрашњих живота и емотивних истина поробљених људи, често одсутних у историјским архивима. Указивање тако постаје и симптом трауме и морална обавеза да се сећамо и реагујемо.

Супротно томе, Фокнер у роману *Абсалом, Абсалом!* конструише прогањање кроз наративну фрагментацију и рекурзивно приповедање. Не постоје литерални духови, али наслеђе Томаса Сатпена прогања протагонисте кроз сећање и приповедање. Квентин Компсон представља „живог духа“, оптерећен историјама које није доживео лично: „Два одвојена Квентина сада разговарају један с другим у дугој тишини не-људи, у не-језику“ (Faulkner, 1993: 4–5, превод уредио аутор овог текста)².

Фокнерова нарација испитује митологизовани Југ, користећи метафизичке стратегије да разоткрије нерешену историју и дестабилизује историјску сигурност. Хајдегерова идеја Бића, као „показаног и појавног, али самог по себи скривеног, недоступног искуству“ (Planinić, n.d.), овде одјекује, наглашавајући да се историја открива кроз одсуство и делимично откривање. Фројдово језиво (Das Unheimliche) (Freud, 1955: 217–256) додатно осветљава како потиснуте историје—ропство, расна хијерархија, мешање раса—поново продиру, стварајући психо-емоционални поремећај, а не телесне приказе. Квентинова изолација наглашава ово прогањање као епистемолошко: прошлост је свеprisутна, али недоступна.

Морисон екстернализује указивање материјално, док га Фокнер интернализује наративно. Повратак Вољене је

² “The two separate Quentins now talking to one another in the long silence of notpeople, in notlanguage.”

релацијски, имплицирајући ширу заједницу Црнаца и претварајући репресију у етички ангажман. Морисонино језиво спаја интимност и отуђење: „...класа застрашујућег која води назад ка ономе што је старо и дуго познато“ (Freud, 1955: 220, превод уредио аутор овог текста)³.

Оба романа користе духове да означе нерешену трауму и поврате потиснуту историју. Док Фокнер истиче метафизичко, епистемолошко прогањање, Морисон наглашава теловљени, заједнички сусрет са историјом. Заједно, они показују да је прогањање историјски условљено, обликовано онима чија се траума признаје и чијој прошлости је дозвољено да се врати.

ПЕДАГОШКЕ ИМПЛИКАЦИЈЕ

Подучавање компаративне књижевности и метафизичких мотива омогућава студентима да истраже како аутори приступају заједничким историјским искуствима кроз различите наративне стратегије. Студенти уче да препознају прогањање, сећање и нарушену темпоралност; интерпретирају симболичке и метафизичке елементе у историјском и културном контексту; повезују апстрактне концепте с наративним структурама; и развијају компаративне аналитичке вештине поткрепљене текстуалним доказима.

Ефикасне методе укључују пажљиво читање (детаљна анализа текста), вођене дискусије, тематску и текстуалну анализу, и структурирано писање, допуњене интердисциплинарним приступима који повезују књижевност с филозофијом, историјом и психологијом. Активности у учионици могу укључивати анализу паралелних одломака, тематске табеле поређења, дискусије у малим групама и кратке рефлексивне или компаративне есеје.

Овај приступ подстиче критичко мишљење, текстуалну анализу и етичку рефлексiju, показујући како књижевност различито представља историјска искуства, док повезује метафизичке мотиве са сећањем, идентитетом и колективном историјом.

³ “...class of the frightening which leads back to what is known of old and long familiar”

ОЖИВЉАВАЊЕ ИСТОРИЈЕ: КЊИЖЕВНОСТ КАО АЛАТ ЗА ИСТОРИЈСКУ СВЕСТИ

И *Вољена* и *Абсалом, Абсалом!* обнављају историје које су биле потиснуте или фрагментиране, користећи спектрална присуства и фрагментирану напацију како би показали како прошлост опстаје у садашњости. Ослањајући се на концепт хаунтологије Жака Дериде, ове спектралне фигуре заузимају лиминални простор, утеловљујући историјску трауму која се опире артикулацији, али захтева признање. Теорија трауме додатно појашњава како оба романа дају наративни облик искуствима која пркосе линеарном приказу, откривајући трајно психолошко и колективно наслеђе ропства. Укореена у историјском континуитету ропства и његових последица (1619–1877), ова траума лежи у основи метафизичког прогањања централног за оба текста.

Радња оба романа смештена је у амерички Југ XIX века и поново истражује насилне односе између поробљених Афроамериканаца и белих власника робова, разоткривајући личне трагедије паралелно с ширим колапсом Старог Југа. У оба романа, историја се појављује као спектрално присуство—неизбежна, али неопходна за разумевање идентитета и сећања.

Фокнер се првенствено усредсређује на беле протагонисте чије тежње за статусом зависе од експлоатације црног рада, док само ропство остаје неизговорена, али одлучујућа сила. Морисон, с друге стране, ставља у центар протагонисте који су некада били поробљени и који живе са психолошким и утеловљеним ожиљцима ропства, чинећи их, у том смислу, прогоњеним сопственом прошлосту.

Оба дела суочавају се с тешкоћом приказивања потиснутих реалности ропства, које је историјски одржавано патерналистичком идеологијом која је маскирала његову бруталност. Као што Морисон примећује, *Вољена*, иако фикционално дело, заснива се на историјском искуству:

„Иако је роман *Вољена* у суштини дело фикције у облику приче о духу, оно је ипак почело и заснива се, како критичари подсећају, на „истинитој причи коју је заиста живела одређена Маргарет Гарнер, која је одлучила да убије своју децу и себе,

уместо да буду враћени у ропство“(Ramos, 2008: 52, превод уредио аутор овог текста)⁴.

У роману *Абсалом, Абсалом!*, духови се појављују кроз сећање и наративну посредност, при чему Квентин, госпођица Роза и други приповедачи призивају мртве како би објаснили лични и друштвени пад. У роману *Вољена*, дух је активан, често љут, тражи правду и конфронтира оне чија прошлост је била потиснута. У оба случаја, спектрално присуство намеће признање, приморавајући протагонисте—и читаоце—да се суоче с историјама које не могу бити заборављене.

У роману *Абсалом, Абсалом!*, прича о Томасу Сатпену приказана је кроз приповедање госпођице Розе Квентину, у покушају да објасни недовршену историју предатног Југа:

„Иронично, госпођица Роза криви пад Југа због тога што су само мушкарци који нису били аристократе, попут Сатпена, били једини довољно моћни да се боре за ту аристократију: '—мушкарци са храброшћу и снагом, али без саосећања и части. Да ли је икакво чудо што је Небо сматрало да треба да изгубимо?' (13). Међутим, како Квентин коначно и то само делимично открива, убедљивији узрок пропасти Југа заснива се на парадоксалном систему у којем владајућа класа потпуно зависи од класе робова—(имплицитно) у Боновом случају и (експлицитно) у Клитијином, сексуално везаном за ту класу—с којом мора да негира било какав интимни однос“ (Ramos, 2008: 52, превод уредио аутор овог текста)⁵.

Као што Квентин делимично открива, колапс Југа произилази из парадоксалног система у којем аристократија зависи од робовске класе чији рад и живот истовремено пориче или одбацује. Слично томе, господин Компсоново намерно упућивање на мултиетничко порекло Чарлса Бона осветљава системску хипокризију која одржава јужну власт, док уједно прикрива њену зависност од поробљених људи.

⁴ "a true story actually lived by a certain Margaret Garner, who decided to kill her children and herself rather than be taken back to slavery"

⁵ "Ironically, Miss Rosa blames the fall of the South on the fact that nonaristocratic men like Sutpen were the only ones powerful enough to fight for that aristocracy: "—men with valor and strength but without pity and honor. Is it any wonder that Heaven saw fit to let us lose?" (13). As Quentin finally and only partially reveals, however, the more convincing cause of the South's demise is based on a paradoxical system in which an owning class is completely dependent upon a slave class—(implicitly) in Bon's case and (explicitly) in Clytie's, sexually tied to that class—to which it must deny any intimate relation."

У роману *Вољена* дух одбија да дозволи заборав, приморавајући Сету и друге да се суоче с животом на Sweet Home — непрестаним радом, злостављањем и дехуманизацијом које су поробљени људи трпели. Морисон приказује емотивно и морално разарање ропства кроз повратак Сетине ћерке, која утеловљује крајњу трагедију: Сетин чин убиства свог детета како би спречила ропство.

Оба романа суочавају се с методолошким и етичким изазовом приказивања историјских злочина, испитујући како ужаси ропства и расно структурирани системи угњетавања могу бити представљени без умањења њихове величине или сложености.

Да би посредовали ове неизрециве историје, Фокнер и Морисон користе технику невидљивог присуства. У роману *Вољена* ово присуство поприма облик Сетине ћерке, материјализујући се као тајанствена девојчица која захтева признање и љубав: „Број 124 је био зао. Пун инфантицида. Жене у кући су то знале, и деца су то такође знала“ (Morrison, 1987: 3, превод уредио аутор овог текста).

У роману *Абсалом, Абсалом!* протагонисти су налик духовима на различите начине: или зато што живе у јасном сећању, или зато што их опсесија прошлости везује за исту. Квентин, на пример, утеловљује сећање на избледелу јужњачку аристократију, живу, али преоптерећену наслеђеном историјом:

„Тада би слушање успоставило помирење и чинило се као да слуша два одвојена Квентина, садашњег Квентина Компсона који се у Југу припрема за Харвард, док је дубоки Југ од 1865. већ умро, и људе са причљивим, огорченим, збуњеним духовима, који слушају, који морају да слушају, једног од духова који је одбио да мирује дуже него већина, и који му прича о старим временима духова; и Квентина Компсона који је још био сувише млад да заслужи, а камоли да буде дух, али који је је ипак морао бити такав, јер је рођен и одрастао у дубоком Југу, баш као и она....“ (Faulkner, 1993: 4–5, превод уредио аутор овог текста)⁶

⁶ “Then hearing would reconcile and he would seem to listen to two separate Quentins now the Quentin Compson preparing for Harvard in the South, the deep South dead since 1865 and people with garrulous outraged baffled ghosts, listening, having to listen, to one of the ghosts which had refused to lie still even longer than most had, telling him about old ghost-times; and the Quentin Compson who was still too young to deserve yet to be a ghost, but nevertheless having to be one for all that, since he was born and bred in the deep South the same as she was....”

Квентинова свест налик духу паралелна је прогоњеном стању Сете у роману *Вољена*, илуструјући како прошлост поседује живе. Сетин чин инфантицида како би спречила ропство супротставља се Хенријевом братоубиству како би очувао белу надмоћ, откривајући како оба романа повезују насиље са наслеђем ропства. Док Фокнер открива јужњачки идентитет обликован ћутањем и порицањем, Морисон изазива национални заборав инсистирајући на емотивним и животним реалностима ропства.

Кроз спектрална присуства и фрагментисану наратију, оба текста обнављају потиснуте историје и приморавају на суочавање с прошлошћу. Тиме откривају трајне последице ропства—фрагментацију индивидуалног и друштвеног идентитета—и потврђују да се само кроз историјски обрачун може развити свесније разумевање идентитета.

ПЕДАГОШКЕ ИМПЛИКАЦИЈЕ

Књижевност обликује разумевање историје код студената представљајући догађаје кроз личне приче, емоције и симболику. Текстови попут *Вољена* и *Абсалом, Абсалом!* омогућавају студентима да се повежу са прошлошћу као проживљеним искуством, подстичући историјску свест и размишљање о сећању, наратији и интерпретацији. Студенти уче како књижевност реконструише историју, истражују однос између индивидуалног сећања и колективне историје, и процењују етичке и интерпретативне димензије наратива.

Методе наставе обухватају историјску контекстуализацију, поређење с примарним изворима, вођене дискусије и критичко читање. Активности могу укључивати анализу сећања у тексту, вежбе компаративног размишљања и кратко рефлексивно писање. Овај приступ развија увид у историјску трауму, наглашава улогу књижевности у преношењу културног сећања и истиче међусобну повезаност фактичке историје и људског искуства.

ИДЕНТИТЕТ, СЕЋАЊЕ И ДУХОВНО ОБНАВЉАЊЕ У КЊИЖЕВНОЈ ИНТЕРПРЕТАЦИЈИ

И *Абсалом, Абсалом!* Вилијама Фокнера и *Вољена*, Тони Морисон, испитују дуготрајне психолошке и генерацијске последице ропства и расног насиља, користећи духовне или натприродне елементе као средства за исцељење, отпор и

реконструкцију разорених идентитета и историја. Обе књиге приказују трауму као неизбежно наслеђе и представљају идентитет као процес зависан од суочавања с прошлошћу и њеног приповедања. У том смислу, потрага за сопством у оба текста нераздвојива је од повратка потиснутих историја. Протагонисти се не боре само са сећањем; они настоје да стекну интерпретативни ауторитет и да га уклопе у кохерентну структуру сопства.

У роману *Вољена*, спектрални повратак убијеног детета литерализује Морисонин концепт „ремеморије“—опстајање прошлости унутар садашњости. Као што Сет примећује: „Једно је било ослободити се; нешто сасвим друго присвојити то ослобођено сопство“ (Morrison, 1987: 95, превод аутора текста)⁷, што сажима централни парадокс постеманципационог постојања: правна слобода не подразумева аутоматску психолошку аутономију. Сопство које излази из ропства фрагментисано је, оптерећено интернализованом дехуманизацијом и нерешеном тугом. Физичко присуство Вољене приморава Сет, Пола Д и Денвер да се суоче са потиснутом причом о инфантициду, чином насталим како из мајчинске љубави, тако и из трауматичног очаја. Кроз ово суочавање, идентитет постаје етичка и заједничка реконструкција, а не изоловано постигнуће. Исцељење стога захтева сведочанство, заједничко сећање и колективно присуство—процеси који омогућавају протагонистима да „преузму“ своје слободно ја.

И *Вољена* и *Абсалом*, *Абсалом!* суочавају се са ужасима ропства и искривљеним друштвеним системом који је оно произвело: искуствима превише болним да би се артикулисала, а ипак неизбрисиво укоренењем у свести, која излазе на површину кроз духове или метафизичко присуство јер је терет превелик да би га ум самостално носио.

„Пол Ди задрхта. Не сасвим, и не тако да би ико приметио. Чак ни када је окренуо главу да још једном погледа Барта — окренуо се онолико колико му је уже око врата, којим је био везан за осовину кола, допуштало — нити касније, када су му ставили *бокагије* и оковали му руке; ни тада његово дрхтање није било споља видљиво. Ни осамнаест дана касније, када је угледао ровове: три стотине метара земље, метар и по дубоке и метар и

⁷ “Freeing yourself was one thing; claiming ownership of that freed self was another”

по широке, у које су постављане дрвене кутије. Решеткаста врата, причвршћена шаркама попут кавеза, водила су између три зида са таваницом од старих дасака и црвене земље. Испред њих је било пола метра простора, а све што гмиже могло је слободно да уђе у тај гроб, који су називали бараком.” (Morrison, 1987: 124–125, превод уредио аутор овог текста)⁸.

Иако бол остаје, Фокнер и Морисон суочавају своје протагонисте с прошлошћу кроз невидљиво и неизрециво, омогућавајући им да објасне, ситуирају и интегришу трауматичне догађаје како би могли да иду напред. Еми, саосећајна бела жена која помаже Сет при Денверовом рођењу, наглашава потребу да се болне историје поново посете ради катарзе: „Сада ће болети,” рекла је Еми, „кад год мртви оживе, боли” (Morrison, 1987: 21, превод уредио аутор овог текста)⁹.

У *Абсалом, Абсалом!* идентитет се на сличан начин посредује кроз наративну реконструкцију. Опсесивна посвећеност Квентина Компсона причи о Сатпенима одражава ширу јужњачку кризу самодефинисања. Идентитет Југа, изграђен на ропству и расној хијерархији, колабира под тежином својих моралних контрадикција. План Томаса Сатпена — његов опсесивни покушај да изгради династички идентитет — на крају се распада јер је заснован на искључењу, расном порицању и историјском насиљу. Фрагментисана, вишегласна нарација наглашава нестабилност било које јединствене, ауторитативне историје. Квентинов и Шревов покушај да саставе причу о Чарлсу Бону постаје акт историографске маште: реконструкција прошлости коју нису сведочили како би разумели своје место у њеном наслеђу. Ово се јасно види у разговору између Шрева и Квентина, који одражава посттрауму узроковану историјском окрутношћу:

„Није требало да знаш ни када ни зашто си отишао, већ само да је она иста сила која је створила то место да га мрзиш уједно учинила да се из њега извучеш, како би могао да га мрзиш како

⁸ “Paul D shuddered. Not completely and not so that anyone would notice. Not even when he turned his head to look at Bart once more, turned as far as the rope around his neck would allow him to be tied to the axle of the cart, nor when later they put the bokagis on him and shackled his hands, not even then was his shuddering outwardly visible. Not eighteen days later, when he saw the trenches, three hundred meters of earth, a meter and a half deep, a meter and a half wide, in which wooden boxes were placed. The latticed door, which was hinged like a cage, led between three walls with a ceiling of old boards and red earth. There was half a meter of space in front of it, and everything that crawled could freely enter that grave, which they called the barracks.”

⁹ “It's going to hurt now,” Amy said, “whenever the dead come back to life, it hurts.”

ваља и да му никада не опростиш — у тишини и монотонији (мада не баш у ономе што би се могло назвати миром); да треба да захваљујеш Богу што се ничега у вези с тим не сећаш, а да у исто време не треба — можда се не усуђујеш — да то икада заборавиш.” (Faulkner, 1993: 239, превод уредио аутор овог текста)¹⁰.

У оба романа, духови не функционишу само као натприродна средства, већ као епистемолошки агенти. Вољена утеловљује повратак потиснуте прошлости робова, док спектрално присуство Сатпенове историје прогања Квентинову свест. Одбијање или немогућност артикулације трауматичне историје производи психо-емоционалну фрагментацију. Супротно томе, приповедање постаје средство конструисања сопства. Морисон пружа визију у којој колективни егзорцизам омогућава делимично исцељење; колективна интервенција жена у изгону Вољене симболизује повратак заједничког идентитета и могућност обнове:

„За Сету је било као да јој је Прочистина дошла са свом својом жегом и дрхтавим лишћем, где су гласови жена трагали за правом комбинацијом — кључем, кодом, звуком који ломи кичму речима. Градећи глас на глас све док га не пронађу; а када би га пронашле, то је био талас звука довољно широк да измери дубоку воду и обори чахуре са кестенова. Преломио се преко Сете, и она је задрхтала као крштена, преплављена његовим налетом” (Morrison, 1987: 308, превод уредио аутор овог текста)¹¹.

Фолкнер, међутим, приказује суморнију путању: „Не мрзим то... Не мрзим. Не! Не мрзим! Не мрзим!” (Фокнер, 303, превод уредио аутор овог текста)¹². Квентиново понављање открива дубоку амбиваленцију према Југу, одражавајући психолошки конфликт настао наслеђем ропства и расног насиља. Неспособан да прихвати или одбаци своје наслеђе, он показује како нерешена историјска кривица ломи психу.

¹⁰ “You were not supposed to know when and why you left but only that whatever power had created the place for you to hate it had likewise got you away from the place so you could hate it good and never forgive it in quiet and monotony (though not exactly in what you would call peace); that you were to thank God you didn't remember anything about it yet at the same time you were not to, maybe dared not to, ever forget it.”

¹¹ “For Sethe it was as though the Clearing had come to her with all its heat and simmering leaves, where the voices of women searched for the right combination, the key the code, the sound that broke the back of words. Building voice upon voice until they found it, and when they did it was a wave of sound wide enough to sound deep water and knock the pods off chestnut trees. It broke over Sethe and she trembled like the baptized in its wash”

¹² “I don't hate it...I don't. I don't! I don't hate it! I don't hate it!”

И *Вољена* и *Абсалом*, *Абсалом!* испитују однос личног идентитета и колективног сећања. Сетина траума укорењена је у ропству и његовим последицама, док Квентиново мучење одражава идеологију јужњачке расне чистоте и части, нераздвојиву од њених насилних темеља. Идентитет се стога појављује као историјски условљен, а не аутономан.

Прелазак од порицања до прихватања — у складу са фазама туге (порицање и изолација, љутња, преговарање, депресија, прихватање) које је Елизабет Кјублер-Росс описала у *О смрти и умирању* (McNeely Pass, 2006: 117–124) — постаје истовремено и психолошки и културни императив. Порицање се манифестује кроз репресију или потискивање болних сећања; бес и депресија се појављују током суочавања с прошлошћу; а прихватање сигнализује интеграцију трауматичног знања у реконституисано разумевање сопства. Прелазак кроз трауму у оба романа паралелан је овом кретању: само признавањем и артикулисањем потиснуте прошлости појединци — као и друштва у којима живе — могу трансформисати наследну патњу у основу за обновљени, иако никада сасвим неоптерећен, идентитет.

Ова путања је кључна како за индивидуални, тако и за колективни идентитет. Док *Абсалом*, *Абсалом!* приказује Југ заробљен у нерешеном прогањању, *Вољена* нуди могућност исцељења кроз заједничку и духовну катарзу. Оба аутора користе метафизичке елементе да учине прошлост видљивом, сугеришући да опоравак зависи од суочавања са историјском реалношћу.

На крају, оба романа потврђују да идентитет не може бити конструисан кроз заборав. Било кроз утеловљеног духа убијеног детета, било кроз опсесивно препричавање јужњачке династије, историја инсистира на признању. Морисон наговештава искупљење кроз сећање, док Фокнер открива последице порицања, наглашавајући да се само кроз суочавање са прошлошћу идентитет може реконституисати.

ПЕДАГОШКЕ ИМПЛИКАЦИЈЕ

Књижевност која обрађује трауму, сећање и идентитет пружа студентима начин да истраже психолошке и етичке димензије људског искуства. У делима попут *Вољена* и *Абсалом*, *Абсалом!* протагонисти се суочавају с фрагментисаним идентитетима и потиснутим сећањима, што омогућава

рефлексiju о личном сећању, колективном идентитету и историјској одговорности. Студенти уче да анализирају како ликови конструишу идентитет, тумаче књижевне приказе опоравка од трауме и проучавају етички питања сећања.

Методe наставе укључују анализу ликова, вођене дискусије, симболичку интерпретацију и интердисциплинарни приступ који повезује књижевност са психологијом и филозофијом. Активности у учионици могу укључивати рефлексiju о ликовима, анализу симбола, етичке дискусије и кратке вежбе писања. Овакав приступ подстиче критичко и емпатично укључивање, показујући како књижевност посредује између сећања, идентитета и културне одговорности.

ПЕДАГОШКЕ ПРИМЕНЕ У ПОДУЧАВАЊУ КОМПАРАТИВНЕ КЊИЖЕВНОСТИ

Подучавање компаративне књижевности пружа оквир за интеграцију књижевне анализе са историјским, филозофским и културним истраживањем. Проучавањем текстова из различитих периода и традиција, студенти прелазе преко изолованих читања како би препознали тематске континуитете, формалне разлике и културне контексте. Овакав приступ подстиче критичко мишљење кроз истраживање начина на који се заједничка историјска искуства и филозофска питања приказују кроз различите наративне стратегије.

У америчкој књижевности, компаративно читање *Абсалом, Абсалом!* и *Вољена* показује како се текстови из различитих епоха баве наслеђем ропства и његовим психолошким последицама. Поређење истиче тематске паралеле и стилске контрасте, повезујући књижевну анализу са историјом, филозофијом и психологијом. Методолошки, оно подстиче активно учење: студенти оцењују интерпретације, конструишу аргументе и учествују у дискусијама које изазивају редукутивна тумачења.

Фокнерова фрагментована, вишеперспективна наративна супротстављена је Морисониним експлицитним коришћењем надреалног, показујући како наративни облик утиче на приказе трауме. Метафизичко присуство духа пружа продуктивну тачку уласка: у роману *Вољена* дух оличава нерешену трауму, док у роману *Абсалом, Абсалом!* присуство духа делује индиректно, кроз сећање и причање. Поређење ових модалитета продубљује разумевање историјске свести

Дискусије у учионици могу се усредсредити на идентитет, кривицу и колективну одговорност, док задаци—попут компаративних есеја, презентација и истраживачких пројеката—јачају аналитичке и интердисциплинарске вештине. На крају, компаративни оквир показује како књижевност повезује историјско знање, филозофско размишљање и културно разумевање, подстичући критичко мишљење, интерпретативну нијансираност и проучавање трајних утицаја прошлости.

ЗАКЉУЧАК

Ова студија проучава романе *Абсалом, Абсалом!* и *Вољена* кроз призму метафизичког прогањања, показујући како духови и спектрални елементи функционишу и као књижевна и као историјска средства. У оба романа, прогањање служи као начин артикулисања неразрешених историја, потиснуте трауме и колективног памћења, бришући границе између прошлости и садашњости, живота и смрти. Фокнерова фрагментисана наративна линија и Сатпеново трајно наслеђе, заједно са Морисонином отеловљеном утваром Вољене, откривају трајни утицај ропства на индивидуалну и колективну свест, приморавајући и протагонисте и читаоце да се суоче са историјама које се не могу игнорисати нити једноставно завршити.

Постављајући ове романе у оквир компаративног, међугенерациског приступа, ова студија је показала да је метафизичко прогањање трансисторијска естетска стратегија, а не средство ограничено на одређени жанр. Оно осветљава начине на које књижевност посредује између историјске стварности, филозофске рефлексije и етичког ангажмана, пружајући читаоцима и студентима алате за критичко преиспитивање наслеђа неправде. Морисонин појам „ременије“ и Фокнерова фрагментисана наративна поетика додатно учвршћују идеју да историјска траума опстаје кроз нарушену темпоралност, памћење и спектрални повратак (Morrison, 1995; Brooks, 1963). Компаративно повезивање метафизичког прогањања, историјске трауме, памћења и педагогије додатно показује да су ове тематске димензије дубоко међусобно повезане, а не изоловане аналитичке категорије. У оба романа, прогањање се појављује не само као наративни мотив већ и као механизам кроз који се фрагментисане историје, нарушени идентитети и потиснута културна сећања преносе кроз генерације. Ова тематска континуираност

омогућава да се романи анализирају у оквиру јединственог компаративног модела, у коме се књижевна форма, етичко преиспитивање и педагошка интерпретација међусобно оснажују.

Сходно томе, студија истиче да настава компаративне књижевности добија већу дубину када се историјска свест, метафизичка репрезентација и формирање идентитета посматрају као међусобно зависни процеси тумачења и разумевања. Таква тематска интеграција на крају јача педагошку вредност компаративног проучавања књижевности, подстичући студенте да препознају како књижевност истовремено обухвата историјску стварност, психолошко искуство и етичку одговорност.

Етичка димензија прогањања снажно је изражена у говору Вилијама Фокнера из 1951. године у Оксфорду, где он позива:

„Никада се не плашите да подигнете свој глас за поштење, истину и саосећање против неправде, лажи и похлепе. Ако ви — не само ви у овој сали вечерас, већ и сви у хиљадама других сала широм света данас, сутра и наредне недеље — будете то чинили, не као класа или класе, већ као појединци, мушкарци и жене, променићете свет“ (Faulkner, 1965: 123, превод уредио аутор овог текста)¹³.

Овај позив на моралну храброст одјекује кроз оба романа, истичући како књижевност може подстаћи рефлексiju, етичку свест и деловање као одговор на историјску и друштвену неправду. Из педагошке перспективе ова компаративна анализа нуди оквир за проучавање књижевности који је истовремено интелектуално захтеван и образовно трансформативан. Упознавање студената са романима *Absalom, Absalom!* и *Beloved* подстиче критичко мишљење, интердисциплинарно истраживање и интерпретативну флексибилност, истовремено указујући на етичке и историјске улоге уграђене у књижевне текстове. Анализирајући начин на који метафизички и спектрални елементи преносе трауму, памћење и идентитет, студенти уче да повезују књижевну форму са друштвеним, историјским и филозофским питањима.

На крају, ова студија тврди да суочавање са духовима прошлости — кроз анализу, дискусију и рефлексiju — није само научни подухват већ и педагошка и етичка пракса. Фокнер и

¹³ “Never be afraid to raise your voice for honesty and truth and compassion against injustice and lying and greed. If you, not just you in this room tonight, but in all the thousands of other rooms like this one about the world today and tomorrow and next week, will do this, not as a class or classes, but as individuals, men and women, you will change the Earth”

Морисон показују да књижевност може учинити невидљиво видљивим, омогућавајући и лични и колективни однос према историји, трауми и памћењу. Проучавање ових текстова у оквиру компаративног приступа оснажује студенте да истраже сложену испреплетеност прошлости и садашњости, подстичући дубље историјско разумевање, етичку рефлексiju и могућност трансформативног учења.

ЛИТЕРАТУРА

- Aristotle. (1984). *Metaphysics* (W. D. Ross, Trans.). In J. Barnes (Ed.), *The Complete Works of Aristotle* (Vol. 2, pp. 929–1230). Princeton, NJ: Princeton University Press.
- Brooks, C. (1963). *William Faulkner: The Yoknapatawpha Country*. New Haven, CT: Yale University Press.
- Caruth, C. (1996). *Unclaimed Experience: Trauma, Narrative, and History*. Baltimore: Johns Hopkins University Press.
- Derrida, J. (1994). *Specters of Marx: The State of the Debt, the Work of Mourning, and the New International* (P. Kamuf, Trans.). New York: Routledge.
- Faulkner, W. (1993). *Absalom, Absalom!*. New York: Modern Library.
- Faulkner, W. (1965). Commencement address, University High School, Oxford, Mississippi, May 28, 1951. In J. B. Meriwether (Ed.), *Essays, Speeches & Public Letters of William Faulkner* (p. 123). New York: Random House.
- Freud, S. (1955). The uncanny. In J. Strachey (Trans.), *The Standard Edition of the Complete Psychological Works of Sigmund Freud* (Vol. 17, pp. 217–256). London: Hogarth Press.
- Kant, I. (1998). *Critique of Pure Reason* (P. Guyer & A. W. Wood, Trans.). Cambridge: Cambridge University Press.
- Morrison, T. (1987). *Beloved*. New York: Vintage.
- Morrison, T. (1995). *The Site of Memory*. In W. Zinsser (Ed.), *Inventing the Truth: The Art and Craft of Memoir* (pp. 83–102). Boston: Houghton Mifflin.
- Pass, O. M. (2006). Toni Morrison's *Beloved*: A journey through the pain of grief. *Journal of Medical Humanities*, 27(2), 117–124.
<https://doi.org/10.1007/s10912-006-9010-0>
- Planinić, J. (n.d.). *O metafizici: Uvodni esej*. Read on March 21, 2026, sa <http://www.planinic.fizika.unios.hr/o-metafizici-uvodno-esej/>

- Plato. (1997). *Republic* (G. M. A. Grube, Trans.; C. D. C. Reeve, Rev.). In J. M. Cooper (Ed.), *Plato: Complete Works* (pp. 507b–509c). Indianapolis: Hackett.
- Ramos, P. (2008). Beyond Silence and Realism: Trauma and the Function of Ghosts in *Absalom, Absalom!* and *Beloved*. *The Faulkner Journal*, 23(2), 47–66.

Sanja R. RAFILOVIĆ

XIII Belgrade Gymnasium, Beograd, Serbia

COMPARATIVE LITERATURE IN THE CLASSROOM: TEACHING HISTORICAL TRAUMA AND METAPHYSICAL HAUNTING THROUGH WILLIAM FAULKNER'S *ABSALOM*, *ABSALOM!* AND TONI MORRISON'S *BELOVED*

Summary: *This paper explores the metaphysical dimension of haunting in literature through a comparative analysis of William Faulkner's Absalom, Absalom! and Toni Morrison's Beloved, and proposes a pedagogical framework for teaching comparative literature. The study is based on a comparative literary methodology, drawing on theoretical insights from Derrida, Freud, and trauma theory. It examines how spectral presences in both novels intertwine past and present, reshape historical consciousness, and create spaces for psychological and ethical engagement with historical trauma. The analysis demonstrates that ghosts function as metaphors of memory and history, embodying repressed trauma and unresolved historical injustices. Faulkner's fragmented narration and Morrison's embodied ghost reveal how literature mediates between historical reality and subjective experience. From a pedagogical perspective, the paper highlights how comparative and interdisciplinary approaches foster critical thinking, historical awareness, and interpretative skills. Engaging with metaphysical haunting in these texts enables students to confront the legacies of slavery and collective trauma, while recognizing literature as a medium for ethical reflection, cultural understanding, and intellectual inquiry.*

Key words: *comparative literature, teaching literature, metaphysical haunting, Faulkner, Morrison.*

Review Article
Education (Print ed.). –
ISSN 2956-1779. – Vol. 21, No. 25 (2026), pp. 227–242
37.091.3::821
821.111(73).09-31 Фокнер В.
821.111(73).09-31 Морисон Т.
COBISS.SR-ID 196249865
DOI: <http://doi.org/10.65536/ufpz21-158674>
Manuscript received: March 27, 2026
Manuscript accepted: May 29, 2026

COMPARATIVE LITERATURE IN THE CLASSROOM: TEACHING HISTORICAL TRAUMA AND METAPHYSICAL HAUNTING THROUGH WILLIAM FAULKNER'S *ABSALOM, ABSALOM!* AND TONI MORRISON'S *BELLOVED*

Sanja R. RAFILOVIĆ¹⁴
XIII Belgrade Gymnasium, Belgrade, Serbia

¹⁴ <https://orcid.org/0009-0001-4317-7258>, e-mail: eossgb@gmail.com

COMPARATIVE LITERATURE IN THE CLASSROOM: TEACHING HISTORICAL TRAUMA AND METAPHYSICAL HAUNTING THROUGH WILLIAM FAULKNER'S *ABSALOM*, *ABSALOM!* AND TONI MORRISON'S *BELOVED*

Summary: *This paper explores the metaphysical dimension of haunting in literature through a comparative analysis of William Faulkner's Absalom, Absalom! and Toni Morrison's Beloved, and proposes a pedagogical framework for teaching comparative literature. The study is based on a comparative literary methodology, drawing on theoretical insights from Derrida, Freud, and trauma theory. It examines how spectral presences in both novels intertwine past and present, reshape historical consciousness, and create spaces for psychological and ethical engagement with historical trauma. The analysis demonstrates that ghosts function as metaphors of memory and history, embodying repressed trauma and unresolved historical injustices. Faulkner's fragmented narration and Morrison's embodied ghost reveal how literature mediates between historical reality and subjective experience. From a pedagogical perspective, the paper highlights how comparative and interdisciplinary approaches foster critical thinking, historical awareness, and interpretative skills. Engaging with metaphysical haunting in these texts enables students to confront the legacies of slavery and collective trauma, while recognizing literature as a medium for ethical reflection, cultural understanding, and intellectual inquiry.*

Key words: *comparative literature, teaching literature, metaphysical haunting; Faulkner, Morrison.*

INTRODUCTION

American literature often engages with the historical trauma of slavery, confronting the legacy of racial violence, oppression, and collective memory. In depictions of the American South, the past disrupts the present, shaping individual and collective identities. William Faulkner's *Absalom, Absalom!* (1936) and Toni Morrison's *Beloved* (1987) exemplify this engagement, evoking the Old South while exposing systemic injustice and the psychological and spiritual consequences of a past that refuses to remain buried.

These works provide opportunities for teaching comparative literature and interdisciplinary study. Examining *Absalom, Absalom!* and *Beloved* encourages reflection on historical trauma, memory, and identity while demonstrating how narratives interact with philosophical and psychological discourses. Comparative analysis allows students to see how distinct narrative strategies confront similar historical realities, fostering interpretative skill, historical awareness, and critical thinking.

This study emphasizes the metaphysical dimension of haunting, where ghosts serve as manifestations of unresolved history and suppressed trauma. In Faulkner, haunting emerges through fragmented narration and collective memory; in Morrison, it is literalized in Sethe's deceased daughter. In both, spectral figures show how suppressed histories intrude on the present, offering opportunities for reflection and transformation.

The analysis draws on theoretical insights from Cathy Caruth's trauma theory (Caruth, 1996), Derrida's hauntology (Derrida, 1994), and Freud's uncanny (Freud, 1955), linking literary study to historical consciousness.

The paper has two aims: first, to examine how metaphysical and spectral elements mediate intergenerational memory and historical trauma; second, to propose a pedagogical framework for teaching comparative literature that fosters ethical and historical reflection. By integrating literary analysis, philosophical inquiry, and pedagogical practice, this study models a method in which teaching comparative literature is both intellectually rigorous and educationally transformative.

METAPHYSICAL HAUNTING AND HISTORICAL TRAUMA IN COMPARATIVE PERSPECTIVE

Metaphysics investigates the fundamental nature of reality, encompassing being, existence, time, identity, memory, and causality. In literature, metaphysical elements often manifest through ghosts, fragmented narrative structures, and the blurring of boundaries between reality and the imagined. As Josip Planinić notes:

"In the historical overview of the origin and development of metaphysics, it starts with the early Greek thinkers, Parmenides—everything is one, thinking and being are the same, and Plato and Aristotle, who are said to be the 'fathers of metaphysics'. According to Aristotle, metaphysics or first philosophy is wisdom par excellence, and a philosopher or lover of wisdom is one who desires knowledge of the ultimate cause and nature of reality"¹⁵ (Planinić, n.d., translated by the author of this paper).

Metaphysics investigates the fundamental nature of reality, exploring what exists, what it means to exist, and the principles underlying being. Aristotle defines it as "the study of being qua being" (Aristotle, 1984:1003a21–32), analyzing substance, causality, and potentiality versus actuality. Plato distinguishes the material world from the immutable realm of Forms (Plato, 1997: 514a–517a), emphasizing the tension between appearance and true reality. Kant (Kant, 1998: A249–A252 / B305–B309) highlights the limits of human knowledge, distinguishing between phenomena (things as perceived) and noumena (things-in-themselves). Derrida's hauntology (Derrida, 1994) further transforms metaphysics by emphasizing absence, deferral, and spectral return: ghosts and unresolved histories persist, destabilizing linear time and fixed identity.

Together, these frameworks provide a theoretical lens for analyzing metaphysical haunting in literature. In *Absalom, Absalom!* and *Beloved*, spectral presences are not merely narrative devices but metaphysical conditions through which memory, history, and identity are inseparably intertwined. Faulkner and Morrison apply metaphysical inquiry to the histories of their protagonists and the American South before, during, and after the Civil War.

In *Beloved*, the ghost destabilizes the boundary between the physical and spiritual, representing the enduring legacy of slavery on individual and collective consciousness. Through trauma theory, *Beloved* embodies what Cathy Caruth describes as the belated return of unresolved experience (Caruth, 1996: 4–7). *Beloved* operates simultaneously as a literal apparition and a metaphysical embodiment

¹⁵ Josip Planinić, *O metafizici: uvodni esej*, n.d., <http://www.planinic.fizika.unios.hr/o-metafizici-uvodno-esej/>. "U povijesnom pregledu nastanka i razvoja metafizike, započinje se od ranih grčkih mislilaca, Parmenida – sve je jedno, isto je misliti i biti, te Platona i Aristotela, za koje se inače kaže da su „oci metafizike“. Metafizika ili prva filozofija je prema Aristotelu mudrost par excellence, a filozof ili ljubitelj mudrosti jest onaj koji želi znanje o krajnjem uzroku i prirodi stvarnosti".

of repressed trauma and collective memory, transforming historical violence into an active, intrusive force within everyday life.

Derrida's concept of hauntology (Derrida, 1994: 10-11) further explains this ambiguity: the ghost is "neither fully present nor entirely absent," disrupting linear temporality and ontological stability. Beloved's presence forces characters to confront unresolved questions of identity, motherhood, and historical responsibility, illustrating how the past intrudes into the present. Morrison emphasizes the necessity of the supernatural in depicting the interior lives and emotional truths of enslaved people, often absent from historical archives. Haunting thus becomes both a symptom of trauma and a moral imperative to remember and respond.

In contrast, Faulkner's *Absalom, Absalom!* constructs haunting through narrative fragmentation and recursive storytelling. There are no literal ghosts, yet Thomas Sutpen's legacy haunts characters through memory and narration. Quentin Compson exemplifies the living ghost, burdened by histories he did not experience firsthand: "The two separate Quentins now talking to one another in the long silence of notpeople, in notlanguage." (Faulkner, 1993:4-5).

Faulkner's narrative interrogates the mythologized South, employing metaphysical strategies to expose unresolved history and destabilize historical certainty. Heidegger's notion of Being, as "shown and appears, but by itself remains hidden, inaccessible to experience,"¹⁶(Planinić, n. d., translated by the author of this paper) resonates here, emphasizing that history is revealed through absence and partial disclosure. Freud's uncanny (Das Unheimliche) (Freud, 1955: 217-256) further illuminates how repressed histories—slavery, racial hierarchy, miscegenation—return intrusively, producing psychic disturbance rather than corporeal apparitions. Quentin's isolation underscores this haunting as epistemological: the past is omnipresent yet inaccessible.

Morrison externalizes haunting materially, while Faulkner internalizes it narratively. Beloved's return is relational, implicating the broader Black community and transforming repression into ethical engagement. Morrison's uncanny converges intimacy and estrangement: "...class of the frightening which leads back to what is known of old and long familiar" (Freud, 1955: 220).

¹⁶ Josip Planinić, O metafizici: uvodni esej, n.d., <http://www.planinic.fizika.unios.hr/o-metafizici-uvodno-esej/>. "(ideja Bića kao) pokazanog i pojavnog, ali samog po sebi skrivenog, nedostupnog iskustvu".

Both novels employ ghosts to signify unresolved trauma and recover suppressed histories. Where Faulkner highlights metaphysical, epistemological haunting, Morrison emphasizes embodied, communal confrontation with history. Together, they demonstrate that haunting is historically contingent, shaped by whose trauma is acknowledged and whose past is allowed to return.

PEDAGOGICAL IMPLICATIONS

Teaching comparative literature and metaphysical motifs enables students to explore how authors address shared historical experiences through distinct narrative strategies. Students learn to identify haunting, memory, and disrupted temporality; interpret symbolic and metaphysical elements in historical and cultural contexts; connect abstract concepts with narrative structures; and develop comparative analytical skills supported by textual evidence.

Effective methods include close reading, guided discussion, thematic and textual analysis, and structured writing, complemented by interdisciplinary approaches linking literature with philosophy, history, and psychology. Classroom activities may involve parallel passage analysis, thematic comparison charts, small-group discussion, and short reflective or comparative essays.

This approach fosters critical thinking, textual analysis, and ethical reflection, demonstrating how literature represents historical experiences diversely while connecting metaphysical motifs to memory, identity, and collective history.

REVIVING HISTORY: LITERATURE AS A TOOL FOR HISTORICAL CONSCIOUSNESS

Both *Beloved* and *Absalom, Absalom!* recover histories that have been suppressed or fragmented, using ghostly presences and fractured narratives to show how the past persists in the present. Drawing on Jacques Derrida's concept of hauntology, these spectral figures occupy a liminal space, embodying historical trauma that resists articulation yet demands recognition. Trauma theory further clarifies how both novels give narrative form to experiences that defy linear representation, revealing the enduring psychological and collective legacy of slavery. Rooted in the historical continuum of slavery and its aftermath (1619–1877), this trauma underlies the metaphysical haunting central to both texts.

Set in the nineteenth-century American South, both novels revisit the violent dynamics between enslaved African Americans and white slaveholders, exposing personal tragedy alongside the broader collapse of the Old South. In each, history appears as a spectral presence—inescapable yet necessary for understanding identity and memory.

Faulkner focuses primarily on white protagonists whose pursuit of status depends on the exploitation of Black labor, while slavery itself remains an unspoken but determining force. Morrison, by contrast, centers formerly enslaved characters who live with the psychological and embodied scars of slavery, rendering them, in a sense, haunted by their own pasts.

Both works confront the difficulty of representing slavery's repressed realities, sustained historically by paternalistic ideology that masked its brutality. As Morrison notes, *Beloved*, though fictional, is grounded in historical experience: "While *Beloved* is ultimately a work of fiction in the form of a ghost story, it nonetheless started from and is based on, as critics remind us, "a true story actually lived by a certain Margaret Garner, who decided to kill her children and herself rather than be taken back to slavery" (Ramos, 2008: 52).

In *Absalom, Absalom!*, ghosts appear through memory and narrative mediation, with Quentin, Miss Rosa, and other narrators invoking the dead to explain personal and societal downfall. In *Beloved*, by contrast, the ghost is active, often angry, demanding justice, and confronting those whose pasts have been silenced. In both cases, the spectral presence compels recognition, forcing characters—and readers—to confront histories that cannot be forgotten. In *Absalom, Absalom!* the story of Thomas Sutpen is shown through the telling of Miss Rose to Quentin in attempt to explain the unfinished history of the pre-war South:

"Ironically, Miss Rosa blames the fall of the South on the fact that nonaristocratic men like Sutpen were the only ones powerful enough to fight for that aristocracy: "—men with valor and strength but without pity and honor. Is it any wonder that Heaven saw fit to let us lose?" (13). As Quentin finally and only partially reveals, however, the more convincing cause of the South's demise is based on a paradoxical system in which an owning class is completely dependent upon a slave class—(implicitly) in Bon's case and (explicitly) in Clytie's, sexually tied to that class—to which it must deny any intimate relation." (Ramos, 2008: 52).

As Quentin partially reveals, the collapse of the South stems from a paradoxical system in which the aristocracy depends upon a slave class whose labor and lives it denies or renounces. Similarly, Mr. Compson's careful allusions to Charles Bon's mixed heritage expose the systemic hypocrisy that sustains Southern power while silencing its dependence on enslaved people.

In *Beloved*, the ghost refuses to allow forgetting, compelling Sethe and others to confront life at Sweet Home—the relentless labor, abuse, and dehumanization that enslaved people endured. Morrison depicts the emotional and moral devastation of slavery through the return of Sethe's child, who embodies the ultimate tragedy: Sethe's act of killing her child to prevent enslavement.

Both novels confront the methodological and ethical challenge of representing historical atrocities, examining how the horrors of slavery and racially structured systems of oppression can be rendered without diminishing their magnitude or complexity.

To mediate these unspeakable histories, Faulkner and Morrison employ the technique of invisible presence. In *Beloved*, this presence takes the form of Sethe's child, materializing as a mysterious girl demanding recognition and love: "Number 124 was mean. Full of infanticide. The women in the house knew it, and the children knew it too" (Morrison, 1987: 3).

In *Absalom, Absalom!*, the protagonists are ghost-like in different ways: either because they are vividly remembered, or because their obsession with the past binds them to it. Quentin, for example, embodies the memory of the faded Southern aristocracy, alive yet saturated with inherited history:

"Then hearing would reconcile and he would seem to listen to two separate Quentins now the Quentin Compson preparing for Harvard in the South, the deep South dead since 1865 and people with garrulous outraged baffled ghosts, listening, having to listen, to one of the ghosts which had refused to lie still even longer than most had, telling him about old ghost-times; and the Quentin Compson who was still too young to deserve yet to be a ghost, but nevertheless having to be one for all that, since he was born and bred in the deep South the same as she was...." (Faulkner, 1993: 4-5).

Quentin's ghost-like consciousness parallels Sethe's haunted state in *Beloved*, illustrating how the past possesses the living. Sethe's act of infanticide to prevent enslavement contrasts with Henry's fratricide to uphold white supremacy, revealing how both novels link violence to

the legacy of slavery. While Faulkner exposes Southern identity as shaped by silence and denial, Morrison challenges national amnesia by insisting on the emotional and lived realities of slavery.

Through ghostly presence and fragmented narrative, both texts recover suppressed histories and compel confrontation with the past. In doing so, they reveal the enduring consequences of slavery—the fragmentation of individual and social identity—and affirm that only through historical reckoning can a more conscious understanding of identity emerge.

PEDAGOGICAL IMPLICATIONS

Literature shapes students' understanding of history by presenting events through personal narratives, emotions, and symbolism. Texts like *Beloved* and *Absalom, Absalom!* enable students to engage with the past as lived experience, fostering historical consciousness and reflection on memory, narrative, and interpretation. Students learn to analyze how literature reconstructs history, explore the relationship between individual memory and collective history, and evaluate narratives' ethical and interpretative dimensions.

Teaching methods include historical contextualization, comparison with primary sources, guided discussion, and critical reading. Activities may involve analyzing memory in the text, comparative reflection exercises, and short reflective writing. This approach develops insight into historical trauma, emphasizes literature's role in transmitting cultural memory, and highlights the interplay between factual history and human experience.

IDENTITY, MEMORY, AND SPIRITUAL RECOVERY IN LITERARY INTERPRETATION

Both William Faulkner's *Absalom, Absalom!* and Toni Morrison's *Beloved* examine the lingering psychological and generational effects of slavery and racial violence, employing spiritual or supernatural elements as vehicles for healing, resistance, and the reconstruction of fractured identities and histories. Both novels depict trauma as an inescapable inheritance and present identity as a process contingent upon confronting and narrating the past. In this sense, the search for selfhood in both texts is inseparable from the reclamation of suppressed histories. The protagonists do not merely contend with memory; they struggle with the authority to interpret and integrate it into a coherent sense of being.

In *Beloved*, the spectral return of the murdered child literalizes Morrison's concept of "rememory"—the persistence of the past within

the present. As Sethe remarks, "Freeing yourself was one thing; claiming ownership of that freed self was another" (Morrison, 1987, 95), encapsulating the central paradox of post-emancipation existence: legal freedom does not automatically confer psychological autonomy. The self emerging from slavery is fragmented, burdened by internalized dehumanization and unresolved grief. Beloved's physical manifestation forces Sethe, Paul D, and Denver to confront the repressed narrative of infanticide, an act born of both maternal love and traumatic desperation. Through this confrontation, identity becomes an ethical and communal reconstruction rather than an isolated achievement. Healing, therefore, requires testimony, shared remembrance, and collective witnessing—processes that enable the characters to "take over" their free selves.

Both *Beloved* and *Absalom, Absalom!* confront the horrors of slavery and the distorted social system it produced: experiences too painful to articulate, yet indelibly embedded in consciousness, surfacing through ghosts or metaphysical presence because the burden is too great for the mind alone to bear.

"Paul D shuddered. Not completely and not so that anyone would notice. Not even when he turned his head to look at Bart once more, turned as far as the rope around his neck would allow him to be tied to the axle of the cart, nor when later they put the bokagis on him and shackled his hands, not even then was his shuddering outwardly visible. Not eighteen days later, when he saw the trenches, three hundred meters of earth, a meter and a half deep, a meter and a half wide, in which wooden boxes were placed. The latticed door, which was hinged like a cage, led between three walls with a ceiling of old boards and red earth. There was half a meter of space in front of it, and everything that crawled could freely enter that grave, which they called the barracks" (Morrison, 1987: 124-125).

Although the pain remains, Faulkner and Morrison confront their protagonists with the past through the invisible and unspeakable, enabling them to explain, situate, and integrate traumatic events in order to move forward. Amy, a compassionate white woman assisting Sethe with Denver's birth, emphasizes the necessity of revisiting painful histories to achieve catharsis: "It's going to hurt now," Amy said, "whenever the dead come back to life, it hurts" (Morrison, 1987, 21). In *Absalom, Absalom!*, identity is similarly mediated through narrative reconstruction. Quentin Compson's obsessive engagement with the Sutpen story reflects a broader Southern crisis of self-

definition. The South's identity, built upon slavery and racial hierarchy, collapses under the weight of its moral contradictions. Thomas Sutpen's design—his obsessive attempt to construct a dynastic identity—ultimately disintegrates because it is founded upon exclusion, racial denial, and historical violence. The fragmented, multi-voiced narration underscores the instability of any singular, authoritative history. Quentin and Shreve's attempt to piece together Charles Bon's story becomes an act of historiographic imagination: reconstructing a past they did not witness to understand their place within its legacy. This is evident in the conversation between Shreve and Quentin, reflecting post-trauma caused by historical cruelty:

"You were not supposed to know when and why you left but only that whatever power had created the place for you to hate it had likewise got you away from the place so you could hate it good and never forgive it in quiet and monotony (though not exactly in what you would call peace); that you were to thank God you didn't remember anything about it yet at the same time you were not to, maybe dared not to, ever forget it" (Faulkner, 1993: 239).

In both novels, ghosts operate not merely as supernatural devices but as epistemological agents. *Beloved* embodies the return of the repressed slave past, while the spectral presence of Sutpen's history haunts Quentin's consciousness. The refusal or inability to articulate traumatic history produces psychic fragmentation. Conversely, narrativization becomes a means of constructing selfhood. Morrison offers a vision in which communal exorcism allows for partial healing; the women's collective intervention in expelling *Beloved* symbolizes the reclamation of communal identity and the possibility of renewal:

"For Sethe it was as though the Clearing had come to her with all its heat and simmering leaves, where the voices of women searched for the right combination, the key the code, the sound that broke the back of words. Building voice upon voice until they found it, and when they did it was a wave of sound wide enough to sound deep water and knock the pods off chestnut trees. It broke over Sethe and she trembled like the baptized in its wash" (Morrison, 1987: 308).

Faulkner, however, presents a bleaker trajectory: "I don't hate it...I don't. I don't! I don't hate it! I don't hate it!" (Faulkner, 303). Quentin's repetition reveals profound ambivalence toward the South, reflecting the psychological conflict produced by slavery's legacy and racial violence. Unable to either accept or reject his inheritance, he exemplifies how unresolved historical guilt fractures the psyche.

Both *Beloved* and *Absalom, Absalom!* interrogate the relationship between personal identity and collective memory. Sethe's trauma is rooted in slavery and its afterlives, while Quentin's torment reflects the South's ideology of racial purity and honor, inseparable from its violent foundations. Identity thus emerges as historically conditioned rather than autonomous.

The movement from denial to acceptance—echoing the stages of grief (denial and isolation, anger, bargaining, depression, acceptance) outlined by Elisabeth Kübler-Ross in *On Death and Dying* (McNeely Pass, 2006: 117-124) becomes both a psychological and cultural imperative. Denial manifests in repression or silencing of painful memories; anger and depression emerge during confrontation with the past; and acceptance signals the integration of traumatic knowledge into a reconstituted understanding of self. Working through trauma in both novels parallels this movement: only by acknowledging and articulating the repressed past can individuals—and the societies they inhabit—transform inherited suffering into a foundation for renewed, though never untroubled, identity.

This trajectory is essential for both individual and collective identity. While *Absalom, Absalom!* depicts a South trapped in unresolved haunting, *Beloved* offers the possibility of healing through communal and spiritual catharsis. Both authors employ metaphysical elements to render the past visible, suggesting that recovery depends on confronting historical realities.

Ultimately, both novels affirm that identity cannot be constructed through erasure. Whether through the embodied ghost of a murdered child or the obsessive retelling of a Southern dynasty, history insists on recognition. Morrison gestures toward redemption through remembrance, while Faulkner exposes the consequences of denial, underscoring that only through engagement with the past can identity be reconstituted.

PEDAGOGICAL IMPLICATIONS

Literature addressing trauma, memory, and identity offers students a way to explore psychological and ethical dimensions of human experience. In works like *Beloved* and *Absalom, Absalom!*, characters confront fragmented identities and suppressed memories, enabling reflection on personal memory, collective identity, and historical responsibility. Students learn to analyze how characters construct

identity, interpret literary depictions of recovery from trauma, and engage with ethical questions of remembrance.

Teaching methods include character-focused analysis, guided discussion, symbolic interpretation, and interdisciplinary approaches connecting literature with psychology and philosophy. Classroom activities may involve character reflection, symbol analysis, ethical discussion, and short writing exercises. This approach fosters critical and empathetic engagement, showing how literature mediates memory, identity, and cultural responsibility.

PEDAGOGICAL APPLICATIONS IN TEACHING COMPARATIVE LITERATURE

Teaching comparative literature provides a framework for integrating literary analysis with historical, philosophical, and cultural inquiry. By examining texts from different periods and traditions, students move beyond isolated readings to recognize thematic continuities, formal differences, and cultural contexts. This approach fosters critical thinking by exploring how shared historical experiences and philosophical concerns are represented through diverse narrative strategies.

In American literature, a comparative reading of *Absalom, Absalom!* and *Beloved* illustrates how texts from different eras engage with the legacy of slavery and its psychological aftermath. Comparison highlights thematic parallels and stylistic contrasts, linking literary analysis with history, philosophy, and psychology. Methodologically, it encourages active learning: students evaluate interpretations, construct arguments, and participate in discussions that challenge reductive readings.

Faulkner's fragmented, multi-perspectival narration contrasts with Morrison's explicit use of the supernatural, demonstrating how narrative form shapes representations of trauma. Metaphysical haunting provides a productive entry point: in *Beloved*, the ghost embodies unresolved trauma, while in *Absalom, Absalom!* haunting operates indirectly through memory and storytelling. Comparing these modes deepens understanding of historical consciousness.

Classroom discussions may address identity, guilt, and collective responsibility, while assignments—such as comparative essays, presentations, and research projects—reinforce analytical and interdisciplinary skills. Ultimately, a comparative framework shows how literature bridges historical knowledge, philosophical reflection, and cultural understanding, fostering critical thinking, interpretative nuance, and engagement with the enduring influence of the past.

CONCLUSION

This study has examined *Absalom, Absalom!* and *Beloved* through the lens of metaphysical haunting, demonstrating how ghosts and spectral elements operate as both literary and historical devices. In both novels, haunting functions as a means of articulating unresolved histories, suppressed trauma, and collective memory, blurring the boundaries between past and present, life and death. Faulkner's fragmented narration and Sutpen's lingering legacy, alongside Morrison's embodied ghost of *Beloved*, reveal the enduring impact of slavery on individual and collective consciousness, compelling both characters and readers to confront histories that cannot be ignored or neatly closed.

By situating these novels within a comparative, cross-generational framework, this study has shown that metaphysical haunting is a transhistorical aesthetic strategy rather than a genre-specific device. It illuminates the ways in which literature mediates between historical reality, philosophical reflection, and ethical engagement, providing readers and students with tools to critically interrogate the legacies of injustice. Morrison's notion of "rememory" and Faulkner's fragmented narrative poetics further reinforce the idea that historical trauma persists through disrupted temporality, memory, and spectral return (Morrison, 1995; Brooks, 1963). The comparative alignment of metaphysical haunting, historical trauma, memory, and pedagogy further demonstrates that these thematic dimensions are deeply interconnected rather than isolated analytical categories. In both novels, haunting emerges not only as a narrative motif but also as a mechanism through which fragmented histories, disrupted identities, and suppressed cultural memories are transmitted across generations. This thematic continuity allows the novels to be examined within a unified comparative framework, where literary form, ethical inquiry, and pedagogical interpretation reinforce one another. Consequently, the study highlights that the teaching of comparative literature gains greater depth when historical consciousness, metaphysical representation, and identity formation are approached as mutually dependent processes of interpretation and understanding. Such thematic integration ultimately strengthens the pedagogical value of comparative literary study, encouraging students to recognize how literature simultaneously engages historical reality, psychological experience, and ethical responsibility.

The ethical dimension of haunting is powerfully captured in William Faulkner's 1951 speech in Oxford, where he exhorts:

"Never be afraid to raise your voice for honesty and truth and compassion against injustice and lying and greed. If you, not just you in this room

tonight, but in all the thousands of other rooms like this one about the world today and tomorrow and next week, will do this, not as a class or classes, but as individuals, men and women, you will change the Earth" (Faulkner, 1965: 123).

This call for moral courage resonates through both novels, highlighting how literature can inspire reflection, ethical awareness, and action in response to historical and social injustice. From a pedagogical perspective, this comparative analysis offers a framework for teaching literature that is both intellectually rigorous and educationally transformative. Engaging students with *Absalom, Absalom!* and *Beloved* encourages critical thinking, interdisciplinary inquiry, and interpretive flexibility, while highlighting the ethical and historical stakes embedded in literary texts. By examining how metaphysical and spectral elements convey trauma, memory, and identity, students learn to connect literary form with social, historical, and philosophical concerns.

Ultimately, this study argues that confronting the ghosts of the past—through analysis, discussion, and reflection—is not only a scholarly endeavor but also a pedagogical and ethical practice. Faulkner and Morrison demonstrate that literature can make the invisible visible, enabling both personal and collective engagement with history, trauma, and memory. Teaching these texts within a comparative framework empowers students to explore the complex entanglement of past and present, fostering deeper historical understanding, ethical reflection, and the possibility for transformative learning.

REFERENCES

- Aristotle. (1984). *Metaphysics* (W. D. Ross, Trans.). In J. Barnes (Ed.), *The Complete Works of Aristotle* (Vol. 2, pp. 929–1230). Princeton, NJ: Princeton University Press.
- Brooks, C. (1963). *William Faulkner: The Yoknapatawpha Country*. New Haven, CT: Yale University Press.
- Caruth, C. (1996). *Unclaimed Experience: Trauma, Narrative, and History*. Baltimore: Johns Hopkins University Press.
- Derrida, J. (1994). *Specters of Marx: The State of the Debt, the Work of Mourning, and the New International* (P. Kamuf, Trans.). New York: Routledge.
- Faulkner, W. (1993). *Absalom, Absalom!*. New York: Modern Library.
- Faulkner, W. (1965). Commencement address, University High School, Oxford, Mississippi, May 28, 1951. In J. B. Meriwether (Ed.), *Essays, Speeches & Public Letters of William Faulkner* (p. 123). New York: Random House.
- Freud, S. (1955). The uncanny. In J. Strachey (Trans.), *The Standard Edition of the Complete Psychological Works of Sigmund Freud* (Vol. 17, pp. 217–256). London: Hogarth Press.

- Kant, I. (1998). *Critique of Pure Reason* (P. Guyer & A. W. Wood, Trans.). Cambridge: Cambridge University Press.
- Morrison, T. (1987). *Beloved*. New York: Vintage.
- Morrison, T. (1995). *The Site of Memory*. In W. Zinsser (Ed.), *Inventing the Truth: The Art and Craft of Memoir* (pp. 83–102). Boston: Houghton Mifflin.
- Pass, O. M. (2006). Toni Morrison's *Beloved*: A journey through the pain of grief. *Journal of Medical Humanities*, 27(2), 117–124.
<https://doi.org/10.1007/s10912-006-9010-0>
- Planinić, J. (n.d.). *O metafizici: Uvodni esej*. Read on March 21, 2026, sa <http://www.planinic.fizika.unios.hr/o-metafizici-uvodno-esej/>
- Plato. (1997). *Republic* (G. M. A. Grube, Trans.; C. D. C. Reeve, Rev.). In J. M. Cooper (Ed.), *Plato: Complete Works* (pp. 507b–509c). Indianapolis: Hackett.
- Ramos, P. (2008). Beyond Silence and Realism: Trauma and the Function of Ghosts in *Absalom, Absalom!* and *Beloved*. *The Faulkner Journal*, 23(2), 47–66.

Сања Р. РАФАИЛОВИЋ

XIII београдска гимназија, Београд, Србија

КОМПАРАТИВНА КЊИЖЕВНОСТ У УЧИОНИЦИ: ПОДУЧАВАЊЕ О ИСТОРИЈСКОЈ ТРАУМИ И МЕТАФИЗИЧКОМ ПРОГАЊАЊУ КРОЗ РОМАНЕ АБСАЛОМ, АБСАЛОМ! ВИЛИЈЕМА ФОКНЕРА И ВОЉЕНА ТОНИ МОРИСОН

Сажетак: Овај рад истражује метафизичку димензију прогањања у књижевности кроз компаративну анализу романа Вилијема Фокнера *Absalom, Absalom!* и Тони Морисон *Вољена*, и предлаже педагошки оквир за подучавање компаративне књижевности. Студија се заснива на компаративној литературној методологији, ослањајући се на теоријске увиде Жака Дериде, Сигмунда Фројда и теорије трауме. Студија истражује како спектрална присуства у оба романа прожимају прошлост и садашњост, преобликују историјску свест и креирају просторе за психолошко и етичко ангажовање с историјском траумом. Анализа показује да духови функционишу као метафоре сећања и историје, утеловљујући потиснуте трауме и нерешене историјске неправде. Фокнерова фрагментисана нарација и Морисонина утеловљена појава духа откривају како књижевност посредује између историјске стварности и субјективног искуства. Са педагошке перспективе, рад истиче како компаративни и интердисциплинарни приступи подстичу критичко размишљање, историјску свест и интерпретативне вештине. Ангажовање с метафизичким прогањањем у поменутим текстовима омогућава студентима да се суоче с наслеђем ропства и колективне трауме, истовремено препознајући књижевност као средство за етичку рефлексију, културно разумевање и интелектуално истраживање.

Кључне речи: компаративна књижевност, подучавање књижевности, метафизичко указивање, Фокнер, Морисон.